

APOSTOŁ (3894) *sb m*

apostoł (3818), **aposztoł** (62); aposztoł *Calep*; apostoł : aposztoł *HistRzym* (3 : 1), *CzechEp* (103 : 56), *SkarŻyw* (202 : 4).

-t- : -th- (3798 : 86).

a jasne; pierwsze o jasne, drugie pochylone w N sg, w pozostałych przypadkach jasne.

sg N apostoł (1062), skrót (1); -ół (27), -oł (1), -(o)ł (1034); -ół *MurzNT* (16), *KochZg*, *OrzQuin* (6), *BiałKat* (4), -ół- : -oł *Mącz* (1 : 1). ◇ G apostoła (247), apostołu (1), skr. (15); -a : -u *SkarJedn* (12 : 1) -:Hv. ◇ D apostołowi (37). ◇ A apostoła (53). ◇ I apostoł(e)m (75). ◇ L apostołe (24). ◇ V apostołe (5). ◇ pl N apostołowie (801), apostołi (8), skrót (1); -i *RejZwierz*; -wie :-i *OpecŻyw* (13 : 4), *LibMal* (1 : 2), *RejŻwierc* (7 : 1). ◇ G apostołow (735), skrót (3); -ów (25), -(o)w (710). ◇ D apostołom (242), apostołum *MurzHist* (2); -óm (3), -(o)m (239). ◇ A apostoły (321), apostoł(o)w (2); -y : -(o)w *WujNT* (42 : 2). ◇ I apostoły (122), apostołmi (35), apostołami (5) skrót (1); -y *PatKaz III*, *TarDuch*, *WróbŻółt*, *RejKup*, *MurzNT* (3), *KrowObr* (7), *BibRadz*, *RejPos* (4), *KuczKat*, *WujJud* (9), *WujJudConf* (2), *SkarJedn* (10), *CzechEpPorz*, *NiemObr* (10), *WerKaz*, *SiebRozmyśl*; -mi *KromRozm I*, *OrzRozm*, *RejPosRozpr* (2); -ami *ReszPrz*; -y : -mi : -ami *OpecŻyw* (5 : 1 : -), *KromRozm II* (1 : 1 : -), *KromRozm III* (8 : 7 : -), *Leop* (1 : 1 : 1), *BielKron* (3 : 2 : -), *RejAp* (2 : 3 : -), *BudNT* (1 : 2 : -), *CzechRozm* (5 : 1 : -), *SkarŻyw* (5 : - : 1), *CzechEp* (9 : 1 : 1), *WerGość* (1 : 4 : -), *LatHar* (2 : - : 1) *WujNT* (23 : 6 : 1), *SkarKaz* (2 : 2 : -). ◇ L apostołech (75), apostołach (12); -éch *WróbŻółt* (5), *MurzNT* (2), *KromRozm II* (2), *KromRozm III*, *KrowObr* (8), *BielKron* (2), *GrzegRóżn* (3), *SarnUzn* (2), *RejAp* (2), *RejPos* (4), *BiałKat* (4), *WujJud* (6), *WujJudConf* (6), *RejPosRozpr*, *RejPosWstaw*, *BudNT* (5), *SkarJedn* (2), *NiemObr*, *ReszPrz* (2), *SarnStat* (2); -ach *CzechEp*; -éch : -ach *CzechRozm* (2 : 3), *SkarŻyw* (4 : 1), *LatHar* (3 : 4), *WujNT* (4 : 1), *SkarKaz* (2 : 2); -éch (5), -ech (2), -(e)ch (68); -éch *MurzNT*, *SarnStat* (2); -éch :-ech *BiałKat* (2 : 2). ◇ V apostołowie (8). ◇ du G (cum nm) apostołu (1) *SkarŻyw* 595 marg.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI i XVIII w.

1. *Uczeń Chrystusa, powołany do szerzenia ewangelii; apostolus Vulg* (3818) : Pyotra pawła andrzeja Iana ij wflitkych apostołow maczennykow [!] łpowyednykow dzyewyc ij wflitkych łwyatich ij wibranych bozich abi raczili my bi[c] napomoci *BierRaj* 17; *March¹Wiet* A2; Plakali apostołi ij wczniowie iego s nijm. *OpecŻyw* 48v, 39v, 40, 48 [3 r.], 53, 55 (57); *OpecŻywSandR nlb* 2v, nlb 3, nlb 3v [2 r.], nlb 4 [5 r.], Vv; *PatKaz II* 44v; *PatKaz III* 99, 109v, 133, 136, 139 (10); *TarDuch* B2v [3 r.], B3v [2 r.], B4, B6, C7v (13); *BielŻywGlab nlb* 9; *WróbŻółt* 34/13, 37/2, 47/7, 49/6, 64/2 (26); *RejPs* 110, 223; *SeklWyzn* a2v, a3v, b2, d3, d4v (9); *SeklKat* N3v, T4, V2, Xv, X2, X3v; Tu iuz Chriřtus rořprawuge s Apořřtoły o Dobrodzieyřtwje řwē *RejKup* y2, Ee, x2v; *KromRozm I* C3v, D, Fv, F2, F3 (12); *MurzHist* M2; *MurzNT Matth* 1/10, 8v [2 r.], 13v, 28v, 43v (15); Byłyć teź y drugich Apořřtołow Ewanyelie/ yáko Pyotrowá/ Thomářłowá *KromRozm II* c4, c, c3v, c4 [3 r.], c4v, d3 (79); *KromRozm III* Av, A4v, B7v, C, C3 (117); *LibMal1554/189v*; *DiarDop* 101 [4 r.]; *GliczKsiąź* A3, D7, G6, G8, K8v, O7v; *LubPs* A3, P4v, P5 marg, X4, X5 marg; *SeklPieř* 31v; A toć ieřt náuká moiá/ ktorey Pan Kryřtus y Apořřtołowie iego vtzyli *KrowObr* Bv, A2v, Bv, B3v, C2v, C3 (221); *Leop* A3v [2 r.], B2 [2 r.], B4v [2 r.], *Matth* 5/2, *Ioann* 6/5 (44); *OrzList kt*, b2, e; *RejFig* Dd8; *RejZwierz*

107; *Goski* A6, A9v, 13, 15, 16 [2 r.]; *OrzRozm* D, Hv [2 r.], Q3; Potym gdy on czás poftánowiony przyfzedł/ tedy śiadł/ y dwánaście Apoftołów z nim. *BibRadz Luc* 22/14, I 7 marg, 108v marg, 301 marg, 336 marg, 351 marg (38); *BibRadzBaz ktv*; rozefzli fie Apoftołowie á zwolennicy po wfzytkich kráinach fwiátá/ kázác łowo Boże wfzelkiemu łtworzeniu *BielKron* 141v, 25, 46, 138v, 141v (34); *GrzegRóżn* Cv, C2, Ev, F2, F4v (18); *KochZg* A3v; *Mącz* 441c; *OrzQuin* D2v, E4v, F3v, F4, Aa4 (14); *Prot* C2; *SarnUzn* B8v, C6, D6v [2 r.], E4, E4v (15); *LeovPrzep* C4v, F4v [2 r.], G2v, I2v, I4v; *RejAp* AA3, AA6v, BBb, BB6 [2 r.], BB7 (354); *HistRzym* 65, 87v, 108v, 122v; *RejPos* A4v, A5v, 2v, 5v, 10v (149); *RejPosWiecz*² 92v, 93, 95; *RejPosWiecz*³ 96v, 97 [2 r.]; *BiałKat kt*, 1, 8v, 35v [3 r.], 36 (49); *GrzegŚm* A2v, 44, 65; *KuczbKat* 4, 5, 50 [3 r.], 55, 85 (58); *RejZwierc* 8v, 64v, 65, 69v, 107 (13); Pomoż Bog Apoftołowie Iezulówi bráćifzkowie. Pofelftwo wam powiádamy *MWilcHist* I2, A3, H4, H4v, L2; *WujJud* 4, 6, 10v, 11, 14 (126); *WujJudConf* 4v, 6, 8, 10, 21 (53); *RejPosRozpr* c2, b3v [4 r.], b4 [2 r.], b4v [2 r.] (30); *RejPosWstaw* 21 [2 r.] [21²] [2 r.], [21²]v [3 r.], [21³] [2 r.], [21³]v [2 r.] (23); *BudBib* I b3; *BiałKaz* B2v, C2v, E, F4 [2 r.], F4v, G2v, G3v; *BudNT* a5v przedm, a6 przedm, bv przedm, b3 przedm, b3v przedm (51); *CzechRozm* 2v, 8v [2 r.], 10, 14, 20 (94); *KarnNap* A4v, B, Bv, E4, E4v; Y o tem wąpćić nie trzebá/ iż káždy Apoftoł miał fwoie vcźnie *ModrzBaz* 128v, 9, 23, 38v, 57v, 62 (8); *SkarJedn* A2v, 7 [2 r.], 10, 14, 24 (102); Piotrá vcźynił Chryftus ksiáżęcíem wfzytkich Apoftołów *SkarŻyw* 337, A4 przedm, A4v przedm, A5 przedm [3 r.], A5v przedm [6 r.] (187); *StryjKron* 145, 542; Ták teź rownie Chriřtus czynił: ták y Apoftołowie: práwieć Źtopámi iego y ich X. K. poftępuie. *CzechEp* 62, 5, 11, 17 marg, 18 marg, 19 (151); *CzechEpPORz* xx3v; *NiemObr* 3 [4 r.], 8 [2 r.], 13, 14, 17 (108); *ReszPrz* 19, 20, 21 [2 r.], 28, 31 (13); *ReszList* 149, 150, 160, 190; *WerGość* 209, 216 [4 r.], 217, 218, 219 (15); *WerKaz* 279, 281, 284, 287, 288 (8); *ArtKanc* D9v, D10, G16, H15 [2 r.], M17v, (8); *LatHar* 9 [2 r.], 9 marg [2 r.], 10 [2 r.], 35, 41 (118); *KořakCath* B; *KořakSzczęřł* A4v, B4v, C2, D; Piotr był po Chriřtuřie głowá y przełożonym wfzytkich Apoftołów. *WujNT* 73, 11, 16, 35, 38 (543); *WysKaz* 5 [2 r.], 17, 37, 45; *SiebRozmyřł* K2v [2 r.], K3, L; *SarnStat* 4, 127, 220, 729 [2 r.], 905 (8); *PowodPr* 11, 16, 21, 22 [2 r.], 34 (19); *SkarKaz* 1a, 3a [2 r.], 4b [2 r.], 8a, 41b (179); *SkarKazSej* 657b, 658a [2 r.], 661a [2 r.], 661b, 663a (25); *KlonWor* **2, **2v.

Wyrażenia: »apostoł baranka«: mury miały dwánaście fundámentow/ á na nich dwánaście imion/ dwánaście Apoftołów báránká. *WujJud* 119v.

»apostoł barankowy« (6): A mur mieyřcki miał dwánaście fundámentow: y ná nich dwánaście imion dwánaście Apoftołów Báránkowych. *LeopApoc* 21/14; *RejAp* 181 [2 r.], 181v, 182; *WujNT Apoc* 21/14.

»(prze)błogofławiony apostoł« [szyk zmienny] (13 : 4): Abowim j myędzy błogofławyonymi ápoftołmi była nyeyáka roznoć władzey *KromRozm III* N6, N5v, N6; *RejAp* 61; *RejPosWstaw* [21²], 22, [110²] [2 r.]; Poniewáź ták Kořciół S: Rzymřki od przebłogofławionych Apoftołów Piotrá y Páwłá náuczony/ iáko teź y inne kořcioly Láćinřkie y Greckie *SkarJedn* 317; *SkarŻyw* 82; *LatHar* 431, 432, 434, 435, 505; *SkarKaz* 606b.

»apostoł boży« (15): ktorá [wiareę chrzeřcijańřká] kořciół prawdziwy chrzeřciańřki od Apoftołów boźich nauczeni afz do tich czałřłow trzyma i dořkończenia řwiata będzie trzymał *SekIWyzn* A4; *KrowObr* 32, 64v, 88v, 195, 198, 209v; *WujJud* 239v; *WujJudConf* 22v, 111v, 147, 169v; *ReszPrz* 75;

o tym Mieście piłże ś. Irenaeus Apoštołow Bożych dyfcypuł *ReszList* 190, 189. Cf »apostoł święty boży«.

»apostoł (Jezu, Jezusa) Chrysta; apostoł Jezusa Chrystusa« (4 : 9): *BibRadz* 1.*Tim* 1/1; *BiałKat* 333; Muście tedy Páwła źle rozumieć/ gdzieś tak mowi: Páweł fługá Boży/ á Apoštoł Iezufá Chryftufá *WujJud* 105v; *BudNT* 1.*Cor* 1/1; *ModrzBaz* 109; *SkarŻyw* 534; pamiętaycie ná fłowá ktore fą przedtym powiedáne od Apoštołow Pána náfzego Iefzu Chriřtá *WujNT* 834, *Col* 1/1, 2.*Cor* 1/1, *Eph* 1/1, 1.*Petr* 1/1, 1.*Tim* 1/1, 2.*Tim* 1/1.

»apostoł (Pana, Jezu, Jezusow), Chrystusow, Krystusow« [szyk zmienny]. (40 : 2): Tácy fáłfıywi ápoštołowye fą chytry robotnicy/ przemyenyáyący fye w ápoštoły Kryftufowe. *KromRozm I* L2 [L3]; *KrowObr* 101v, 106v, 120v, 131, 131v, 239v, 244; *BibRadz* 1.*Thess* 2/7, II 128; *GrzegRóżn* G3v; *BiałKat* 68v; *WujJud* 120, 132, 181; *WujJudConf* 125; *RejPosRozpr* b4; Ktorą pokorę Páweł Apoštoł Pána Kryftufow nadobnie opifuiąc/ mowi *RejPosWstaw* [21²]; *CzechRozm* 98, 234, 237v; *ModrzBaz* 43, 49v; *SkarJedn* 266, 322; *SkarŻyw* 534; *CzechEp* 159, 354, [411], [412]; *NiemObr* 43, 50; *ReszPrz* 92; *WujNT* 31, 1.*Cor* 1/1, 2.*Cor* 11/13, 1.*Thess* 2/7, 717 (8); Tę prośbę y to ząklinánie wielkiego fługi Bożego Apoštołá Chryftufowego/ muřim z ochotą przyimowác *SkarKazSej* 671a.

»apostoł Jezusow« (3): *OpecŻyw* 66; *WróbŻołt* 37/12; to iefł (iáko Grekowie wykłádáią) Apoštoł Iezufow ná to obrány/ áby wybráni Boży vwierzylı *WujJud* 105v.

»apostoł pański« (27): *KromRozm II* c3, o2–o2v; *KrowObr* 205v; Naprzód fłyfzē Apoštołá Páńkfiego/ ták do nas mówiącego *OrzQuin* M2v; *RejAp* 73, 98v, 133, 198v; *RejPos* 273v [2 r.], 278, 286v [2 r.], 287, 291v (10); *WujJudConf* 42v, 80, 125; *CzechEp* 133; *NiemObr* 11, 22, 115; ktorzyfmy fą Apoštołowye Páńfcy y zbáwicielowi. *WujNT* [813] *marg*, 26 *przedm*. Cf »apostoł święty pański«.

»apostoł ś(więty); apostoł nařwiętszy« [szyk zmienny]. (246 : 91): *PowUrb* 2v; *OpecŻyw* 178, 188v; *OpecŻywSandR* 6; A tego cżáfu fwięci Apoštołowye Piotr á Paweł w Rzymie kazali. *BielŻyw* 142; *WróbŻołt* P6, X2v, X3v; thak fzyą nawroc do fzwey zony yako fzwyczi apořtoli do pana boga *LibMal* 1544/85v, 1554/84v; *SeklWyzn* A, a4; B, Ev; *MurzNT* 126; *KromRozm II* c3; *DiarDop* 101; *LubPs* D2v, E2v, E3 *marg*, P5v *marg*, Z; *KrowObr kt*, A3 [2 r.], A3v, C2, C2v (69); *Leop Apoc* 18 *arg*, *Eph* 3/5; *OrzList* g4; y nie przeco innego teź fą zábici z Pánem Kryftufem pófpołu Apoštołowye řwięci *OrzRozm* G4v; *BibRadz* I 4, 391 *marg*; *BielKron* 144; *OrzQuin* 14; *LeovPrzep* C4v, I2v; *RejAp* 6v, 10v, 11v, 14v, 15v (30); *RejPos* A6, 2, 8, 21v, 23 (84); *BiałKat* 26v, 381v; *KuczKat* 435; *RejZwierc* 152v, 178, 196; *WujJud* 4, 15, 28v, 37, 52v (10); *WujJudConf* 206v; *RejPosRozpr* c2v; *RejPosWstaw* [21²], [21³] [3 r.], [21³]v, [110²], [110²]v [2 r.] (11); *BudNT* a3v *przedm*, b3v *przedm*, c3v *przedm*, d2v *przedm*; *KarnNap* F2v; Apoštołowye ś. półkami fię od Bogá mieniąc/ pófelřtwo fwoie cudámi pieczętowáli. *SkarJedn* 48, A2v, 2, 11, 40, 74 (13); *SkarŻyw* 59, 79 [2 r.], 284, 385, 409 (9); *CzechEp* 99; *NiemObr* 5, 44, 89, 90; *ReszPrz* 25; *ReszList* 148, 161, 180, 190; *WerGořc* 210; *WerKaz* 284, 290; *LatHar* 9, 17, 19, 33, 34 (29); Y fłąd mamy/ że Ian Apoštoł S. wiele rzeczy vczyl/ y podał vczniom fwoim *WujNT* 830, 15 *marg*, 16, 412, 508 *marg*, 522 (9); *WysKaz* 4 *marg*, 12; *SarnStat* 729; *SkarKaz* 83b, 205b, 242a, 244a, 274b (10); Dźiwno być moźe dla czego ták mowi ten ś. Apoštoł *SkarKazSej* 657b, 660b, 671a.

»apostoł ś(więty) boży« (2): ktorzy nie łtářszego nie mieli nád łowo Boże/ y nád Proroki á Apołtoły łwięte Boże. *RejPosRozpr* cv; *SkarŻyw* 457. Cf »apostoł boży«.

»święty apostoł pański; apostoł święty pański« (4 : 1): Słuchayże tu iefzcze iáko Ewányelistá piłze o tym łwięтым Apołtole Páńłkim iuż wezwány y wybrány/ o tym Andrzeiu łwięтым *RejPos* 276, 209, 275, 285, 289v. Cf »apostoł pański«.

2. *Wszelki szerzyciel, powołany do propagowania jakiejś idei lub religii [apostolus Łac śr] (68) :* *RejKup* o6v; oná śwyátłóć [...] / o ktorey Bullingerus/ z wáłfychże ápołtołow yeden/ piłfe. *KromRozm I E2v*, C2, G7, Ov, O4v; *KrowObr* 144v, 145 marg, 163, 208, 244, 247v; *Leop Philip* 2/8; Luter piłał Ierzykowi Lipłkiemu/ żeś ty czártowłki ápołtoł á nie Boży. *BielKron* 211v, 200v, 248, 474; *OrzQuin* T4; *RejAp* 10v; *RejPos* 184 [2 r.], 209; Ale což o twym Apołtole Lutrze powięćie *WujJud* 170, 13v, 47, 138v, Mm2v *rej*; Czy prawdźiwi miłóśnicy byli wiáry Chrześcijáńłkiey świátczy wielkie Xięłtwo Litewłkie/ ktore Włádyłław Iágełó łam Apołtołem ich będąć náwroćił/ do Páná Chryłtułá/ y pokrćił *BiałKaz* I2v; Żywot S. Bonifacyułzá Apołtołá Rułkiego y męczeńniká *SkarŻyw* 575 marg, 516, 518, 520, 520 *żp*; *ReszPrz* 52, 64; Nie ták dziś Apołtołowie nowi/ ktorzy bieżą nie będąć połłáni/ áni od Bogá/ áni od ludzi tych/ ktorzy Apołtołow moc y urząd połyłania máią. *WujNT* 652.

Wyrażenie: »fáłszywy, fáłeczny, fáłeszy apostoł; apostoł fáłszywy«; *pseudoapostolus Cn (31 : 1):* *KromRozm I* [L3]; Y ći thakież łowo prawdy od Apołtołá łyłzeli/ á byli zwiedzeni rozmáćie od fáłłfywych Apołtołow. *Leop* 1.*Cor arg*, *Gal arg*, *Thess arg* [2 r.]; *BibRadz* II 93 marg, 105v marg; *GrzegRóżn* Ov; *RejPos* 68v; przez te pyłzne á fáłeczne Apołtoły rozdźielone y rozerwáne łą ięzyki. *WujJud* 132v, 198v, 216; *CzechEp* 352, 411; Abowiem tákowi fáłszywi Apołtołowie/ łą robotnicy zdrádlwi/ przemieniáiący łię w Apołtoły Chryłtułowe. *WujNT* 2.*Cor* 11/13, 585, 622 [2 r.], 641, 642 [2 r.], 643 (18).

3. *Księga liturgiczna używana w kościele prawosławnym (3) :* A iefzcze w obu ták słáwnych Theologach/ więłtże podobieńłtwo/ że iefzcze ná on czás tego słowká nie było do Apołtołá wpifano *BudNT* Ii8v, C5v *przedm* [2 r.].

4. *Jezuata, członek zgromadzenia zakonnego założonego w XIV w. w Sienie (1) :* Pothym łie włtżęłá we Włółzech w Senie/ nowa Regułá Iefuatow/ ktorzy łie naprzod zwáli Apołtołowie/ á potym łie kazáli zwáć Iefuátowie *KrowObr* 136v.

*** *Bez wystarczającego kontekstu (4) :* *Murm* 2; *Mymer*¹ 2v; *Apostolus*, Latine, Legatus sive Nuncius Apołtół/ Połeł/ Legat. *Mącz* 12d; *Calep* 82b.

Synonim: 4. *jezuata*.